

NMT 5-1976

101750

Striden på Stanghelle 1940 - sett med tyske øyne

Av August Brinkmann jr.

August Brinkmann jr. er født i Bergen 1912, cand. mag. 1937 og Mag. scient. 1939 i zoologi med parasitologi som speciale. Dr. philos. 1952 og professor ved Univ. Bergen siden 1954.

Deltok i stridene på Vestlandet fra Trengereid til Voss 1940 (Kp. 2/I/I.R.9). Utskr. off. F.San. (London) 1943. Gjennomgikk flere britiske og amerikanske sanitets- og spesialkurs relevante for felthyggiene. Tjeneste UK 1943—44 og Finnmarken (FHE/DKF 1944—45. Tilsatt som utsk. major F.san. siden 1958. Formann Bergens Militærforening 1971—73.

nåværende organisasjonsform, som har sitt utgangspunkt i en forgangen tid, bør tas opp til vurdering. Vi må — ved siden av å komme fram til en hensiktsmessig organisasjonsform med klare ansvarslinjer og som garanterer at det blir tenkt Hærluftvern på heltid — også snarest få bygget opp en avansert luftvernkompetanse. Først når vi er kommet så langt er vi igjen med og kan styre i stedet for å bli styrt.

Fra mai 1940 til august 1941 utga det tyske infanterikompani nr. 193 (von Beeren) sitt eget ukeblad «Nordland Echo» på Voss. Her finner vi en rekke deltakerberetninger om regimentets engasjement av norske styrker som i 1940 forsvarte adgangene til Voss. Beretningene har en viss lokal militærhistorisk interesse, da ikke minst for vårt eget I.R.9.

I nr. 5 av dette blad (2.2.41) har Leutnant B. Maué (Kp. 6/II/I.R. 193) gitt sin beretning med skisse om det tyske angrep på de norske forsvarsstillinger ved Stanghelle og inntakelsen av disse

— «Die «6» bricht stärksten Widerstand bei Stanghelle».

Beretningen gies her i min oversettelse med tyske grader/betegnelser i samsvar med gjellende norske og med egne kommentarer innskutte. Disse siste bygger dels på gen.maj. W. Hansteens «Operasjonene til lands på Vestlandet etc.» (Gyldendal 1971), dels på

Hauptmann Friederich Strøter
f. 17.4.1894. d. falt ved Smolensk 1944. Over hans venstre skulder sees Lt. B. Maué, hvis beretning nærværende artikkel bygger på.

Kaptein Ingvald Magne Lunde
f. 7.6.1891 i Trysil. d. 7.9.1944 i
Schildberg (Oflag XXIC).

imidlertid hertil ikke sin hele bataljon. Han manglet sitt Kp. 10, men fikk som erstatning fra regimentet underlagt seg Kp. 6/II. Forøvrig hadde han måttet avgi sitt Kp. 11, samt deler av Kp. 12 (1 mitr.tr. og 1 lag tung Bbk.) for operasjoner mot Tysse/Nordheimsund under annen ledelse (maj. Kramer). Hans operative styrke var dermed innskrenket til Kp. 6, Kp. 9 samt gjenværende enheter av Kp. 12 (2 mitr.tr. og 1 lag tunge Bbk.). Fra sjøsiden fikk han imidlertid sterk støtte av en armert tråler «Boot 18», senere erstattet med en mindre armert fiskekutler «Boot 88».

Den første forsøksvis framrykkning ble foretatt av Kp. 9 den 20. april om morgenen. Den var mislykket og Kp. 9 måtte med følelig tap trekke seg tilbake

til Trengereid i påvente av forsterkninger. Framrykkningen ble gjenopptatt den 22. april, og da under maj. Klein's direkte ledelse. Vi skal her ikke følge hele framrykkningen over Stavenesli, Boge og Vaksdal, men bare omtale striden på Stanghelle.

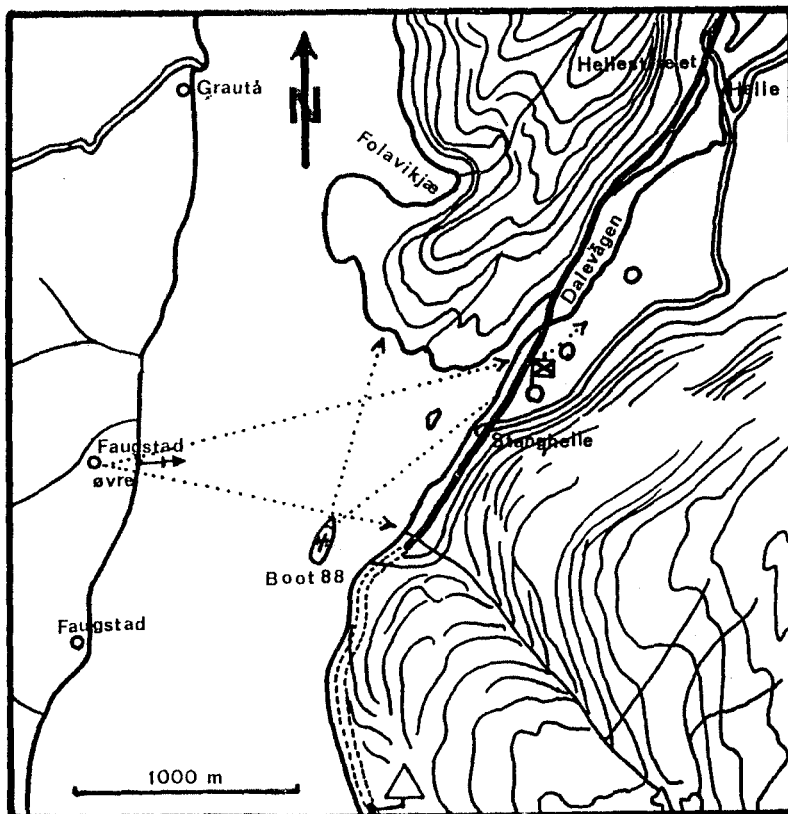
Den 23. april, i herlig vårvær, avanserte Kp. 6 (kaptein F. Ströter) langs jernbanelinjen fra Vaksdal mot Stanghelle. Kp. 9 lå i reserve på Vaksdal, men bataljonsjefen med sin stab fulgte operasjonene fra sjøsiden ombord i «Boot 88». Om nødvendig kunne også den gripe inn, likeledes tyske våpen fra Osterøy-siden. Begge grep også tidvis inn i striden — ubehagelig nok — men uten særlig resultat.

På Stanghelle lå Kp. 2/I/I.R.9 (kaptein I. M. Lunde) i forsvar

egne opptegnelser om slik jeg opplevde striden og supplert med opplysninger innhentet i mai 1959 da jeg adjungerte gen.maj. Backer under hans orienteringsekskursjoner til de aktuelle fektningsområder.

Innledningsvis trenges en viss bakgrunnsorientering. Det tyske infanteriregiment var en fredsadministrasjon såvell som en stridsenhet, nærmest å sammenlikne med et oppsatt norsk KR. Foruten Stab omfattet det I, II og III Bataljon, hver à 4 kompanier fortløpende nummererte 1—12 innen regimentet. Bataljonens fjerde kompani (henholdsvis Kp. 4, 8 og 12) var dets støttekompani oppsatt med mitraljøser og tunge bombekastere. Innen regimentet fantes forøvrig to selvstendige kompanier, Kp. 13 (Reg. Art.) og Kp. 14 (Panservern).

Den tyske framrykkning langs Bergensbanen fra Trengereid mot Voss ble av 69. Inf. Div. (gen.maj. Tittel) pålagt III/I.R.193 (maj. W. Klein). Majoren disponerte

Den tyske ild fra sjøsiden i de tidlige ettermiddagstimer

med forreste observasjonspost — fire mann — ved søndre åpning av tunnelen som førte fra Stanghelle mot Vaksdal. Ca. kl. 1600 fikk Kp. 6's spiss kontakt med denne norske forpost, som straks etter skuddveksling over jernbane-telefonen meldte til Stanghelle om fiendens innpåkomsj. Alarmen gikk og alle stillinger ble besatte. Kort etter kom posten på dresin inn til jernbanestasjonen. Dresinen var skuddmerket og en soldat hadde fått skudd gjennom ryggssekken.

Vi gir så ordet til fenrik Maué, som innleder med den nødvendige områdebeskrivelse:

«Ca. 10 km nord for Vaksdal nær jernbanestasjonen Stanghelle går Bergensbanen gjennom et trangt område der nordmennene etter Vaksdals fall var gått i forhvarsstillinger. Jernbanestasjonen ligger inneklemt mellom Dalevågen — en sidegren av Sørfjorden — og et 50 m høyt delvis utoverhengende brattfjell i flere terrasser over hverandre. Straks foran stasjonen ligger et defilé mellom fjell og fjord. Det er ca. 10 m bredt og gir bare plass for banelegemet. 1000 m søndenfor begynner en omtrent 2 km lang tunnel.

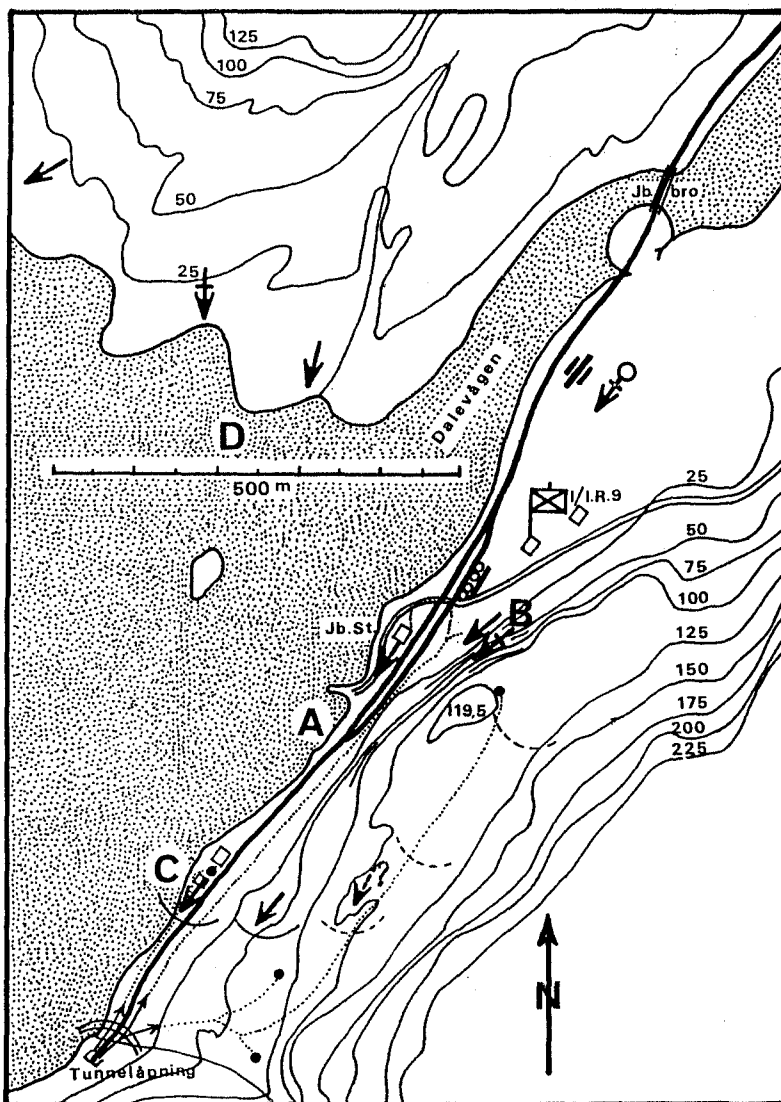
Dette lende ga forsvarerne overordentlig gunstige betingelser, noe som nordmennene dyktig hadde utnyttet. Forsvarsstillingene er gjengitt på skissen. Kjernen i forsvarssystemet dannet en stilling under brattfjellet oppfor stasjonsbygningen innebygget i skråningen (i skissen ved B) som er dekket av ur med store steinblokker. Mellom blokkene hadde nordmennene utbygget tallrike Mg- og geværstillinger forsterket med sandsekker i 5 etasjer over hverandre. Forbindelsesganger sikret dekket adkomst til stillingene og forbant forsvarsreirene innbyrdes.»

Beskrivelsen av disse forsvarsstillinger er sterkt overdrevet, men i og for seg riktig. Overdimensjoneringen tjener selvsagt til

å sette det tyske pågangsmot i relieff. Og Maué fortsetter:

«I skuddfeltet fra denne stilling lå defiléet ved A og stasjonsområdet Skuddfeltet var dog begrenset, bare 100 m vidt. Men — innen feltet går den eneste veg der en angriper kunne trenge fram, og han kunne overraskende møtes med kraftig ild på kort hold. Stillingens største fordel var at den på venstre flanke var beskyttet

av bergveggen og dermed dekket for enhver beskytning med tyngre våpen. Angripende tunge våpen måtte derfor innsettes minst 100 m foran stillingen for over hodet å ha muligheter for å gi resultat. En beskytning med krumbanevåpen måtte også blitt resultatløs da de måtte ha skutt over fjellet, og da stillingen lå innunder berget var den altså også dekket mot krumbanevåpen. Mellom skinnene

Situasjonsskisse bygget på skisser fra MAUE, BACKER (HANSTEEN) samt egne og andre deltageres erindringer.

til høyre for denne stilling lå en sandsekkdekkning og i stasjonsbygningens gavlbrom var en mitraljøse bragt i stilling. På sporet bak stasjonen stod *en jernbanevogn påmontert jernbaneskyts som kunne legge defiléet ved A under ild*. Bak dette i en liten skråning stod en 7,5 cm berghaubitz innskutt mot tunnelåpningen. Også den kunne legge defiléet ved A under ild».

Dette «jernbaneskytset» var en skipskanon demontert fra mineleggeren «Gor» i Sognefjorden, som nå skulle monteres ved C for dekkning av Sørfjorden (Lt. Waage). Liggende på jernbanevognen hadde den tidligere vært skjøvet fram dit, men nådde ikke å bli montert før de første tyske skudd smalt. Den ble da håndskjøvet tilbake bak stasjonen. Herunder fikk Sjt. Dyrdal et skudd gjennom låret. Slik kanonrøret lå løst i vognbunden kunne det selvsagt ikke nyttes og ennå mindre legge noe som helst under ild. Bergkanonen — uten avstandsmål — var nest foregående dag mottatt på Vaksdal fra Øvn.avd./Bergartbn. 2 (kanonkommandør J. Horn). Den ble på Stanghelle — som dagene før på Vaksdal — nyttet mot «Boot 18» og tunnelåpningen. På Stanghelle hadde den stilling nær vårt Bk-lag fra Kp. 4/I.R.9, for å kunne dra nytte av dennes avstandsmål.

Videre fortsetter Maué:

«Bak en landtunge nordvest for D lå sannsynligvis en norsk kanonbåt. Den granatild som seinere ble rettet mot tunnelåpningen tyder på det. Sansynligvis dreiet det seg om samme båt som utenfor Vaksdal foregående dag var i fektning med «Boot 18» og som — tross andres påstand — uskadd hadde dampet avsted nordover».

Det siktes her til bevoktningsfartøyet «Øygard» (Lt. Drønen), men den lå på dette tidspunkt 10 km lengre nord i fjorden (Stamnesella) og deltok således ikke

i striden på Stanghelle. Granatilden mot tunnelåpningen kom alt-overveiende fra vår bergkanon.

«Den norske stillings venstre flanke var meget sterkt beskyttet av bergveggene. Selv om det skulle lykkes en angriper å komme opp på berget over stillingen ved B, så kunne han dog ikke alvorlig true den, da det var umulig å komme ned, og på den avrundete stupkanten kunne hverken Mg eller geværmenn føres fram. Til tross for dette hadde nordmennene framskutt sikring øverst på fjellet og dertil svakere styrker halvveis oppe der et omgående framstøt kunne forutsettes.

De tropper som nordmennene her hadde satt inn hadde tidligere i 3 døgn med hell forsvart Vaksdal og Kp. 9 kunne først på den fjerde dag kaste dem ut av stillingene og da etter svær kamp og med tap. Hvor mange nordmenn som var på Stanghelle kan vanskelig vurderes. Ved fektningens begynnelse ble i stillingen ved D med sikkerhet observert ca. 30—40 mann».

De norske styrker ble dradd tilbake fra sine stillinger på Vaksdal i grålysningen den fjerde dag (23. april samme dag som striden på Stanghelle) etter at kaptein Lunde samme natt kl. 0130 fra bataljonen hadde fått ordre om å repiere til Stanghelle.

«Disse norske stillinger som skulle sikre adgangen til Voss ble den 23.4.1940 tatt av Kp. 6 forsterket med en tropp av Kp. 12. Kompaniet avanserte fra syd langs jernbanelinjen. Da spissen kom ut av tunnelen foran Stanghelle fikk den straks Mg-ild på seg fra motstående strandside ved D, samt fra et Mg ved C. Tunnelveggen hadde på venstre side mot fjorden flere bueformete sideutslag der spissen fant dekkning. Under føring av korporalene Banazek og Müller ble det organisert to støtgrupper av frivillige.

Under dekkningsild fra flere Mg i sideutslagene, brøt de ut av tunnelen og støtte fram i teigen til høyre for banelegemet. Grunnet lendets art måtte en anta fiendtlige styrker ved defiléet A. Etter gjennomført omgående bevegelse til høyre skulle begge støtgrupper angripe disse antatte stillinger. Etter bare et par hundre meters framrykking ble begge grupper på kort hold møtt med gevær- og Mg-ild fra noen steinblokker. Framstøtets leder Sjt. Hackmann falt og laget Müller ble tvunget i dekkning av frontal- og flankerende ild fra høyre. Imidlertid lykkedes det laget Banaszek å nedkjempe et norsk Mg i nærkamp og langs en av de øvre avsatser å trenge fram i høyde med jernbanestasjonen. Herunder utmerket vises korporal Muyrers og menig Schwan seg særdeles. Av de norske geværmenn som var innsatte som sikring høgre oppe og av den sikring de allerede hadde kommet forbi, ble så støtgruppen beskyttet forfra, bakfra og fra siden. Her oppe falt vises korporal Plum. Gruppens øvrige deltakere åpnet så en ikke målrettet vill dekkningsild slik at de forreste kunne trekke seg tilbake langs bergveggen.

Under disse strider var fra norsk side satt inn skarpskyttere som skjøt på skjelden mere enn 50 m avstand fra skjulte stillinger. Hverken skytestillinger eller skuddretning lot seg fastslå grunnet knapt synlig munningsflamme og skuddsmellenes ekko mellom fjellsidene.

Mens dette pågikk var det norske Mg ved C nedkjempet. Korporal Stødt med sitt lag tilbød seg å støte fram langs banelegemet og fikk ordre til det. Han nådde også fram til huset ved C uten å bli beskyttet. Men — da laget kom fram bak huset fikk det på 20 m avstand gevær- og Mg-ild på seg fra skråningen på den annen side

av banelegemet. I dette bakhold falt visekorporalene Bücken og Horwarth og visekorporal Khöler ble hardt såret. Ved innsats av eget Mg lykkedes det de fleste av laget å frigjøre seg fra fienden og herunder utmerket visekorporalene Linzenich og Redder seg sær-
 dig. Ilden fra D ble sterkere. Der stående Mg-er bestrøk hele skråningen til høyre for banen med kraftig ild. De tre støtgrupper, som på forhånd ble beskutt av nordmennenes nærmest omliggende sikringsstyrker, kom derved i ennå større fare. De tre korporalene Banaszek, Müller og Stoll's holdning og lederskap skal her nevnes med heder. Fram for alle kan en takke sjefen for Kp. 6 — kaptein Ströter — for at kompaniets angrepsånd tross alt ble opprettholdt og at gjennombruddet tilslutt ble gjennomført. Forrest i tunnellåpningen stod han, derfra ga han med urokkelig ro og klarhet sine ordre og det på en slik måte at hele kompaniet ble revet med av sin sjef. Han viste seg her som en gammel frontoffiser fra verdenskrigen og for oss unge soldater som et forbilde på en ekte fører.»

På norsk side ved D lå 2 Mg-lag (av 2. Tr., fenr. Åsen) og en mitraljose (fenr. Kleppe) av Kp. 4 underlagt Kp. 2. I fjellet og lien var disponert to små geværtrop-
 per (fenrikkene Amundsen og Aase) med ett Mg. Ved jernbanestasjonen og C lå de to øvrige lag av 2. Tr. (Sjt. Dyrdal). Etter Maué's beskrivelse er det tydelig at tyskerne etter hånden ble klar over den norske forsvarsdisponering — men det måtte de da også betale dyrt for, 4 falne og en del sårete.

«I mellomtiden begynte det å skumre (solnedgang kl. 2018, overs. bem.). Med to lag av min tropp kom jeg tilbake til kompaniet etter utført lengre oppklaringsoppdrag. Med disse to

lag — lagene Lynnen og Braun — fikk jeg ordre om å søke fram langs banen og dekket av mørket å ta jernbanestasjonen. I avsnittet mellom tunnellåpningen og defiléet møtte vi ikke lengre noen motstand. Men — da vi med spissen stod under den utoverhengende fjellvegg kort foran jernbanestasjonen åpnet nordmennene plutselig kraftig ild fra stillingen ved B og med mitraljösen i stasjonsbygningen. I stillingen ved B stod nå bare ett tungt og ett lett Mg med noen geværmenn. Den øvrige besetning måtte under den forutgående strid ha vært ført bakfra opp på bergavsatsene for der å gjøre det av med støttrup-
 pene som fortsatt lå fast der mellom steinene. Grunnet mørket resulterte disse forsterkninger ikke i noe. Dog svekket det stillingene ved jernbanestasjonen så sterkt at den nå kunne taes. (Ennå på den følgende dag holdt nordmennene bergavsatsene besatte og såret derfra med sin ild flere soldater av en telefonsambandstropp som gikk fram langs telefonlinjen). De første støtgruppetiltak og våre kameraters død var derfor ikke forgjeves idet de hadde muliggjort gjennombruddet».

I stillingen ved B stod en mitraljose (korp. Grung-Olsen av Kp. 4/I/1.R.9) og jeg med mitt tyske Mg-34 tatt i Vaksdalstun-
 nellen et par dager før — men det er en annen historie. Det er riktig som Maué framhever at de norske stillinger på dette tidspunkt var svekket idet en tilbaketrekning nå var satt i verk. Jeg var kort før en kort svipptur nede i Kp.-staben som lå i et hus gode 100 m unna på nedsiden av vegen. Mørkt var det og etter Maué's beskrivelse må vi ha vært ganske nær hverandre. Vill skyting i stasjonsområdet. I staben var kaptein Lunde alene med et par ordonanser. NK (Lt. Fosse) var ute for å iverksette retretten. Jeg bad

om forholdsordre. Kaptein Lunde sa da, om jeg ikke erindrer det ordrett så dog med følgende mening: «Brinkmann, dette er forargelig. Det er så helt åpenbart at det bare er et par-tre tyskere som er kommet inn mot og mellom våre stillinger her og som lager alt bråket. Hadde vi hatt litt øvelse i strid i mørke skulle det være en forholdsvis enkel sak å nøytralisere dem. Slik øvelse har vi ikke, og prøvde vi det fikk vi i mørket full forvirring med skyting på såvel venn som fiende og jeg ville tape styringen og kompaniet kunne gå i oppløsning. Derfor må vi nå gå tilbake selv om det ikke burde være nødvendig». Jeg var nå ikke så sikker på at det ville ha vært så enkelt, særlig om de hadde kommet seg inn mellom steinblokkene — hvilket de hadde. La meg her innskyte at min beundring for kaptein Lunde som soldat og leder, ikke står tilbake for den som fenrik Maué ovenfor har latt komme til uttrykk med hensyn til sin kompanisjef.

Tilbaketrekkningen skulle gå delvis etter hovedvegen, delvis langs jernbanelinjen med samling ved Stanghelletræet, straks på den annen side av Dalevågen ved vegbroen. Jeg kom tilbake i stillingen ved B og fortsatte skytningen til vi kort etter trakk oss tilbake langs vegen. Den svekking av stillingene som Maué omtaler hadde ikke sin grunn i en omdisponering, men derimot i en alminnelig retrett.

Maué's innskudd i parentes beror helt åpenbart på noe han senere har hørt og ikke selv opplevd. Han henlegger hendelsen til bergavsatsene ovenfor B, mens de sannsynligvis fant sted i lien på vestsiden av Dalevågen ved Stanghelletræet. Pensjonert banevokter Anton Stanghelle berettet 16.6.59 for gen.maj. Backer og meg at «3—4 norske soldater kom ned til Stanghelletræet den 24de

etter at tyskerne var passerte. De var i uniform og hadde tidligere skutt på tyskerne på Stanghelle-træet. De forsvant nord-vestover». Ved Stanghelletræet gikk telefonlinjen nær og langs vegen på vestsiden av Dalevågen, mens der ikke gikk noen linje over fjellet bak stillingen B. Det vites ikke hvilken avdeling av Kp. 2 — eller underlagte styrker — disse soldater tilhørte. Men — tilbake til Maué's beretning.

«Det lykkedes meg med korporal Lynnen og visekorporal Esser å gå i dekning bak en stor stein ca. 25 m foran stillingen D (feiltr. f. B, overs. bem.) der vi første gang i dekkning kunne la den fiendtlige ild rase videre. Resten av laget Lynnen og laget Braun ble fortsatt holdt nede foran døfiléet A, det var umulig å slippe gjennom området mellom banelegemet og bergveggen som nordmennene stadig bestrøk med sine Mg-er. Det lykkedes oss med maskinpistol- og geværlid, håndgranater, brøl og annet forarbeide å kaste nordmennene ut av stillingen ved B».

Kort før var Grung-Olsen og jeg med våre lag etter ordre gått ut av stillingen ved B og befant oss på retrett. Maué's og medarbeideres kamputfoldelse mot den tomme stillingen ble således påhørt da vi var et par hundre meter oppe i hovedvegen.

«Ved C var fenrik Hüntemann's mitraljører gått i stilling og la jernbanestasjonen under tung ild og Mg-et i stasjonsbygningen ble nedkjempet. Da vi bakfra trengte inn på jernbanestasjonen var ikke en nordmann mere å se. Foruten megen utrustning hadde de måttet etterlate begge stykker skyts med store mengder ammunisjon. Kort etter ble jernbanebroen over Dalevågen sprengt. Jernbanestasjonen Stanghelle var dog tatt. Dette var med nøkterne ord Stanghelle, noe som vi i «sekseren» er meget stolte av.

— Fenr. Maué.» Her ender hans beretning:

Mg-et i stasjonsbygningen var dradd tilbake da Hüntemann's ild fra C satte inn. Dette framgår også av at da Maué med sine to følgesvenner kom inn på stasjonen så var den tom. Da det var umulig å få bergkanonen over jernbanebroen eller opp i hovedvegen, måtte den etterlates. Kanonkommandøren hadde da fjernet sluttstykket og kanonlaget dro seg tilbake over jernbanebroen. Denne, dvs. den trebro som var bygget inne i den gamle tidligere sprengte bro, ble sprengt kort etter kl. 2200 etter ordre.

Fenrik Maué's beretning som i tid strekker seg fra ca. kl. 2000 til kl. 2200 er meget interessant da den på så mange punkter lar seg kontrollere fra norsk side. Den er da også i det store og hele riktig. At han selv ikke kom med i oppgjøret før skumringen begynte, framgår klart av at han ikke omtaler «Boot 88's» innledende framstøt og den tyske ild fra Osterøysiden i de tidlige ettermiddagstimer. Da denne båt nærmet seg Stanghelle ble den øyeblikkelig engasjert av vår bergkanon og fra stillingen ved D, hvorpå den under fortsatt skyting trakk seg tilbake. Major Klein skriver i sin beretning at det ble gjort for å lokke fram de tunge norske våpen. Mange av dens granater gikk for kort og høye vannsøyler markerte nedslagene. Noen granater sprang dog temmelig nær stillingene ved D og omkring bergkanonen så småbjørk, lyng og torv sammen med splinter suste kanonbetjeningen om ørene. Det var kun å beklage at vi ikke hadde fått tid nok på oss til å få montert skipskanonen ved C. Maué nevner intet om den tyske mitraljesebeskytning av stasjonsområdet fra Fokstad. Det kan her ikke ha dreiet seg om mitraljører fra de tyske avdelinger som foregående dag (22/4) var virksomme fra Bruvik/

Olsnessiden for de var samme dag overført til Vaksdal. Sannsynligheten taler for at major Klein fra Vaksdal den 23de på ny lot automativåpen (med «Boot 88» ?) føre over til Osterøysiden i høyde med Stanghelle, for derfra å gi oss en flankeild som kunne lette frontalangrepet fra tunnelåpningen. Ilden fra Fokstad nord ble stoppet av vår bombekaster. Denne må imidlertid også ha skutt mot Fokstad søndre. Banevokter A. Stanghelle kunne nemlig fortelle at der satt en norsk-amerikaner med familie i kjelleren, og han var så uheldig å få en granatsplint i beinet. Forøvrig nevnte han at om morgenen den 24de fant tyskerne på Stanghelle en såret og bevistløs norsk soldat som de tok seg av. Hans identitet er ukjent.

Kaptein Lunde's tilbaketrekning fra Stanghelle var situasjonsbetenget og hadde ellers sin bakgrunn i generelle direktiver fra ØKV og bataljonen. I disse inngikk uttrykk som: « — men ikke utsette seg for meget», « — ta ingen unødig risiko» og « — betonte viktigheten av at styrkene ved Vaksdal ikke lot seg avskjære — at det nok var ønskelig, men sekundært at Vaksdal kunne holdes og det samme gjaldt Stanghelle».

Som det vil framgå av ovenstående så er fenrik Maué's beretning uten skryt — om den enn ånder av sunn avdelingsstolthet. Det er dog et faktum at de norske stillinger først kom på tyske hender etter at de enkelte besetninger etter ordre suksessivt hadde gått tilbake. Maué's berømming av egen avdeling er indirekte ved at han framhever (i teksten kursivert av overs.) hvor sterkt og godt nordmennene hadde lagt opp sitt forsvaret — «stärksten Widerstand» — hvilket var kaptein Lunde's fortjeneste.

Kun fra tysk side synes Kp. 2's motstand å ha vært høyt vurdert. Det var jo da også dem som fikk føle den med 4 falne og en rekke

Regjeringens policy angående anvendelsen av Den Norske Brigade i Storbritannia

Av oberstløytnant Eystein O. Fjærli

Den Norske Brigade, forkortet til Brig N, og til daglig bare kalt «Brigaden», var hovedelementet i Den Norske Hær i Storbritannia. Den var ikke stor, egentlig vel neppe mer enn det som senere ble betegnet som en (stor) bataljonsgruppe; men kom etter hvert opp på et særdeles høyt kvalitetsmes-

sårede. Det framgår forøvrig med all tydelighet av at de tildelte 11 mann av Kp. 6 Jernkorset (II kl.) for deres innsats på Stanghelle som var deres første strid.

Som en liten posthum honnør til Hauptmann Ströter og kaptein Lunde har jeg her tatt med deres portretter. På hver sin side hadde de menneskelig og faglig stor betydning for de menn de var satt til å lede. Begge var støpt i samme gode soldatform, og begge satte livet til under krigen. Etter 36 år er nå striden på Stanghelle nærmest historie. Når det allikevel har lykkedes meg å oppspore fotografier av de to kapteiner, så må jeg her takke fru Lillian Sundby (født Lunde) og spesielt vår gamle motstander Dr. Bernhard Maué (Münster), dengang tysk fenrik som i forreste linje deltok i striden på Stanghelle og berettet om den.

sig nivå. Gjennom de mange år den eksisterte, ble den øvet i nær sagt alle slags former for landkrigføring, befalet gikk gjennom tallrike britiske og norske kurs, materiellet var førsteklases og alt personell innstilt på å gjøre sitt ytterste hvis Brigaden ble satt inn i kamp.

Brigaden kom imidlertid — med unntak av et av bergkompaniene — *aldri* i kamp. Dette var svært skuffende for de fleste av dem som gjorde tjeneste i den, selv om få menn egentlig *liker* frontlivet med dets slit, savn, skader og død, er det klart at under en krig er det meget frustrerende for en mann i en kampavdeling å vite at nesten alle andre militære kapmenheter er, eller har vært i strid med fienden; men ikke hans egen og ikke han selv. Særlig bittert var det for personellet i Brig N å se den britiske (skotske) «52 Mountain (Lavland) Division», som de hadde samtrønt med så ofte og godt med, ble sendt til «kontinentet», hvor deler av den gjorde en stor innsats under kampene ved Arnhem-Nijmegen, mens *hele* divisjonen var med under erobringen av Walcheren og under forsvarsstridene under tyskernes siste angrep i vest (Ardenner-sla-

get), samt i den store allierte offensiv inn i Tyskland.

Det var en utbredt følelse i Brigaden at den egentlig skulle ha vært med på dette. Noen år i forveien hadde jo Brigaden samøvet like ofte og godt med «51 Highland Division», som den måtte se forlate Skotland for Nord-Afrika, hvor dens bragder ved El Alamein, El Agheila og Mareth, ga frasagn inn i de skotske hjem. Og også *da* satt Brig N's personell med en beklemmende følelse av «ikke å gjøre sitt».

Det var dessuten godt kjent for personellet i Brigaden at Marinen og Flyvåpnet var med i aktiv strid mot fienden, og gjorde en innsats som ikke stod tilbake for noen av de allierte. Fra stridene om Walcheren høsten 1944 ble også det norske «Commandoes»-kompani kjent for sin sterke innsats, og det gikk rykter om de bragder folk fra «Kompani Linge» — i rollen som administrativ avdeling og øvingsentrum for spesialister — hadde utført hjemme i Norge. På permisjoner i London eller andre britiske havnebyer traff Brigadens personell ofte på folk fra Handelsflåten og ble gjort oppmerksom på sjøfolkenes innsats og store offer for Norge og den allierte sak. Det var der-